

ГРАФІЧНІ СИСТЕМИ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ: ВЗАЄМОВПЛИВ ТА ПРАГМАТИКА

У статті порушується проблема розвитку лінгвографії, досліджено питання, пов'язані з функціонуванням знаків «кирилиці» й «латиниці» в сучасному мовному просторі, йдеться про їхню взаємодію та взаємовплив, вивчаються причини цього процесу, його наслідки, мовні тенденції, що з ним пов'язані. Окреслюється проблематика «азбучних» війн, що тривають упродовж кількох століть. Наголошується, що графічні знаки виконують функцію мовного символу, який має велике значення для ідеологічного, емоційного і морально-патріотичного впливу на носіїв мови. Крім того, графічні знаки можуть моделювати, породжувати систему прагматичних смислів. Це знаки відповідної лінгвокультури, що виражають «дух» кожної мови, адже «форма» – опозитивний корелят до «змісту». У сучасному мовному просторі України спостерігаємо актуалізацію варіантів «української латинки», вибір яких продовжується.

Ключові слова: «азбучні» війни; графічна система; «дух» мови; кирилиця; латиниця; лінгвографія; лінгвокультура; мовний символ; «українська латиниця»; прагматичний смисл.

Літери алфавіту (ширше – графічні, зокрема й пунктуаційні знаки, шрифти) виконують, як і будь-який інший мовний знак, функцію символу, передусім і такого, через який можна здійснювати «національну мобілізацію» [21, с. 107], мають значний ідеологічний та емоційний вплив на носіїв мови. Крім того, графічні знаки можуть моделювати систему прагматичних смислів. Це знаки відповідної лінгвокультури, що виражають «дух» кожної конкретної мови, адже «форма» є, як відомо, опозитивним корелятом до «змісту». Зовнішня форма мовних одиниць у різних мовах збігається досить рідко, що простежуємо навіть і в мовах споріднених. Сучасна німецька дослідниця А. Штекенброк наголошує: «Рідна мова сама собою творить історію своїх носіїв: кожне її слово, **кожна буква і кожний звук** – це свідчення «глибинної сутності», «древньої історії», «величі», «розуму», «морального начала», «духовності» і «душевності» людей, які розмовляють цією мовою (жирн. шрифт автор. – Т. К.)» [21, с. 65]. Зрозуміло, що зовнішня форма знаків часто стає «смысловитрим фактором» і генерує лінгвоспецифічні, тобто безпосередньо зумовлені особливостями конкретної мови, смисли (рима в поезії, утворення фразеологічних одиниць, гра слів, текстуалізовані вербальні асоціації, додатковий стилістико-прагматичний ефект у процесі вживання територіальних чи соціальних варіантів вимови тощо). Вплив зовнішньої форми, зрозуміло, може призводити до значних утруднень у міжкультурній комунікації, передусім у міжкультурній трансляції [Див.: 7, с. 190]. Вже на рівні графем, звісно, можна спостерігати

відчуження. Саме про це на поч. ХХІ ст. писав І. Франко. Він указував на єдність форми і змісту, потребу враховувати й фонетику, й етимологію, і графіку під час трактування значення слова, порівн.: «...Коли б справді було доказано, що елементарні нещастя походять від пана бога, то ми могли б сміло сказати, що найтяжче елементарне нещастя, яке він зіслав на галицько-руську літературу, се суперечка – (...) боротьба о етимологію і фонетику... Наукових і псевдонаукових аргументів, піднесених етимологами против фонетики, не стоїть розбирати докладно. Майже всі вони випливають із нерозуміння фонетичної системи писання, при котрій основою є живе слово, а букви форми його вираження, коли тим часом етимологи привикли виходити від букви і до неї підлашуватися та прикроювати живе слово...» [18, с. 152]. М. Шашкевич у праці «Азбука і абецадло» [Див.: 19] також докладно розглядав зазначену проблему. Він указав на цінність кирилиці, українського алфавіту загалом, не погоджуючись, як й І. Франко, з тими, хто пропонував його замінити на латиницю, докладно й переконливо це мотивуючи. На сторінках часописів Галичини наприкінці ХІХ ст. велися справжні «азбучні війни» стосовно того, чи слід залишити кирилицю, чи необхідно ввести латиницю. Тоді кирилиця перемогла.

Доказом того, що сучасні носії мови надають великого значення графічним, зокрема й пунктуаційним знакам, розуміють їх прагматичне значення, є свідчення, наприклад, І. Бубнової. Доповідаючи на засіданні Круглого столу «Русский язык в условиях

языковой и культурной полифонии» про результати асоціативного експерименту, який вона проводила в студентській аудиторії, дослідниця зауважила, що на питання, як себе ідентифікують студенти – росіянами чи білорусами, – росіяни відповідали просто: «Я росіянин», «Я належу до російської культури». А білоруси намагалися вербалізувати своє емоційно-оцінне ставлення до порушеного питання, **тому у відповідях вони використовували великі літери чи знаки оклику (кілька знаків оклику)** [Див.: 13, с. 306].

Сучасні українські дослідники також приділяють чимало уваги вивченню проблем лінгвографії, зокрема теоретичним питанням мотивації доцільного використання графіки й пунктуації, певних шрифтів. Серед таких мовознавців О. Білецька, Т. Видайчук, П. Донець, А. Загнітко, Л. Макарук, В. Німчук, Л. Українець, І. Фаріон, Л. Чернюх та ін.

Нагадаємо також, що Л. Булаховський, услід за О. Реформатським, ще в сер. ХХ ст. актуалізував проблематику лінгвографії, зміст якої – «специфіка письмового виразу в його відношенні до можливого поліграфічного оформлення тексту. Ця специфіка (...) далеко не така обмежена, як може здаватися із самих уможлижливих позицій, отже, і практичну користь від роботи над нею аж ніяк не слід недооцінювати» [3, с. 90].

Однак, як видається, і сьогодні ще лінгвографія не знайшла належного розвитку в мовознавчій теорії, хоч функції графем, з одного боку, розширюються, а «розвинені системи письма на відміну від примітивних виявляють свій зв'язок і залежність від характеру відповідних мов, що ними обслуговуються» [4, с.242].

Як відзначають українські учені, на сьогодні лінгвографія не має чітко окресленого понятійного апарату, відповідної методологічної бази, зокрема чітко неокресленими залишаються її об'єкт, предмет, методи, завдання і под. [Див., напр.: 2; 11], що потребує конкретних напрацювань. Відсутній єдиний погляд навіть на використання назви мовознавчого розділу, про який ідеться, оскільки, крім «лінгвографія», функціонують «графічна лінгвістика», «граматологія», «граматографія», «графологія», «філографія», «кінфографіка» та ін. При цьому мовознавці переконані, що лінгвографію можна поділити на кілька розділів, урахувавши структурне розмаїття її одиниць, характер співвідношення з нелінгвістичними сферами, способи аналізу, а кожний розділ може мати ще й підрозділи [Див.: 12]. Однозначно можна стверджувати одне: лінгвографія – це комплексна наука про письмо, що має низку «білих» плям передусім методологічного характеру. Термін «графічна лінгвістика» образно називають «парасольковим», оскільки він охоплює суміжні наукові напрями, що мають спільний об'єкт дослідження – письмо, однак різняться своїм предметом дослідження [Див.: 2].

Мета цієї наукової розвідки – актуалізувати питання щодо часткового окреслення проблематики лінгвографії в аспекті з'ясування специфіки функціонування графічних знаків, репрезентації їх соціальних і прагматичних функцій, а також характеристики вектора конкуренції між латиницею і кирилицею, який простежуємо в сучасному мовному просторі, оскільки в українській мові на сьогодні існує специфічний інвентар, який складають не лише літери кирилиці, але й латиниці.

Слушно зауважено, що «панівна (типова) графічна форма письмових знаків певної цивілізації є звичайно умовна і визнається нацією внаслідок тривалої традиції» [4, с. 242]. Графіка, як зауважувалося, беззаперечно визнається важливим соціально-ідеологічним чинником впливу на мовців. Саме тому впродовж тривалого часу існування писемності, зокрема функціонування кирилиці, українського алфавіту, що на ній базується, відбуваються «азбучні війни», простежуємо намагання нав'язати українській лінгвокультурі латиницю чи лінгвокультурам, що базуються на латиниці, – кирилицю.

Наслідком російського лінгвонаціоналізму стало, як відомо, вилучення з українського алфавіту літери г, що має місце в звуковій (фонемній) системі української мови і не зникла за роки впровадження активної русифікації. Саме тому цю літеру образно називають «репресованою», адже «українська культура (...) виступала наче якийсь блідий дублікат російської. Українська історія набувала сенсу тільки в її злитті з російською. Робилося все, щоб і українська мова виглядала як якась бліда копія російської: у російській графіці нема розрізнення г – г, то хай не буде і в українській...» [15, с. 234].

Історія має свідчення й того, що стосовно польської лінгвокультури в Російській імперії неодноразово з'являлися плани стосовно переведення її письма з латиниці на кирилицю. Російський цар Микола I у сер. ХІХ ст. вирішив «кирилізувати» польську мову. Однак запровадження нової графіки, на щастя, не призвело до практичних результатів [Див. про це: 16, с. 125–132]. Порівн. зразки такої «кирилізації»: *«Поврѣтъ Таты, прѣзь А. Мицкевича / Пѣйдзьце о дзятки, пѣйдзьце виштке разэм / За място, подѣ слупъ на възѣрѣкъ, / Тамъ прѣдѣ цудовнымъ клѣкнийце образэмъ, / Побожне змѣвце пацѣрѣкъ. / Тато не враца ранки и вечоры / Въ Лзах го чекамъ и трводзѣ; / Розлялы рѣки, пѣлнѣ зверѣ боры, / И пѣлно збѣйцѣвъ на дродзѣ; – / Слышицѣ то дзятки бегнѣ виштке разэмъ / За място подѣ слупъ на възѣрѣкъ, / Тамъ прѣдѣ цудовнымъ клѣкаѣ образэмъ, / И зачинаѣ пацѣрѣкъ. / Цалуѣ земѣ, потэмъ въ Имѣ Ойца, / Сына и Духа свѣтѣго, / Бадзѣ похвалѣна прѣнайсвѣтѣша Трѣйца / Тѣразѣ и часу вишелькего»* [Див.: 23, с. 337]. У цьому тексті літера р' замінює польську rz, твердий знак (ь) уживається на кінці багатьох слів, польське ó залишається незмінним, польський «вогник» (ogonek) додається до літер кирилиці, а польських ć та ź змінюються на ць та дзь відповідно. Польський народ чинив опір «кирилізації».

Відомо, що сприйняття латинки, зокрема й завдяки її графіці, є різним у країнах «романських, католицьких загалом, чи, скажімо, православних. Для романських народів латина – це, по суті, найдавніша форма їхніх мов. Цим, отже, й пояснюється тяжіння кожного з романських народів до власного озвучування, тобто способу читання (вимовляння) латинських слів і текстів. (...) Для католиків, навіть слов'ян (наприклад, поляків), латинська мова – частина їхнього духовного життя. Це – мова служби Божої, звичних молитов і релігійних формул в усіх найважливіших моментах життя – хрещення, шлюб, поховання...» [15, с. 6]. Отже, зрозуміло, що насамперед релігія стала тим

наріжним каменем, що розділила слов'янські народи в аспекті використання системи графічних знаків, хоч кирилиця колись була спільною базою азбук для всіх слов'ян.

Безперечно, мова – «живий організм, що перебуває в постійному русі, змінюється, до неї потрапляють запозичення з інших мов; деякі з них сприймаються без змін, а деякі пристосовуються до власної фонетичної системи» [17, с. 92], при цьому здійснюються й специфічні маніпуляції графікою, простежуємо відповідну взаємодію латиниці і кирилиці, що репрезентує як позитивні, так і негативні мовні тенденції.

Російські вчені, наприклад, уважають, що в сучасному російському мовленні відбувається некоректне змішування латиниці та кирилиці. На їхню думку, це значний недогляд редакторів і перекладачів, що відіграють у цьому процесі «фрунівну роль». Наводяться приклади неправильної буквеної трансформації запозичених слів в російському мовленні (у тексті виділено великими літерами та жирним шрифтом), порівн.: «мицуби**Ш**и», а не «мицуби**С**и», «ма**Х**агон» замість «ма**К**агон», «Жюль Сезар» замість «Юлий Цезарь», «Жиром Бош» замість «Иероним Бош» [Див.: 14, с. 225–226]. Без сумніву, що й в українській мові простежуємо окреслене вище.

Крім того, дослідники наголошують, що в російському мовному просторі мають місце орфографічні помилки, пов'язані з процесом запозичення, простежується відсутність орфографічної грамотності, порівн. свідчення лінгвістів: «Я звоню на радио, когда слышу неправильное... Я пришла в кафе «Булочка Бриош» и сказала: «Во-первых, господа, у вас неправильно написано слово «Булочка бриошь», она должна писаться с мягким знаком». Ответ был таков: «Ничего подобного, все правильно, к нам французы приезжали...» [Див.: 14, с. 225]. А в одному з міст України на поч. ХХІ ст. на магазині взуття мала місце вивіска «Obuv», з такою от подвійною інтерференцією [Див.: 9].

Однак усяке явище має як негативні тенденції, так і позитивні. Українські журналісти та письменники сьогодні активно моделюють графічну гру, зумисне замінюючи окремі літери кирилиці на латинські. Наведемо такі приклади: «...між мною і моїм батьком літають сотні снарядів / і я не вмю дивитися на них, як на птахів / між мною і сестрою металеві двері погребу / що їх із**С**ередини підпирає лопата...» [22, с. 74–75].

Цей прийом сучасні письменники застосовують, номінуючи свої твори, напр. «Гравітація» (Л. Романчук); «Подвійний Леон: Історія хвороби» (Іздрік), передаючи свої прізвища та імена Казанжи **З**оя «Якби я була» (Казанжи **З**оя), а також для оформлення параметризації змісту: розділ перший, розділ другий, розділ третій, розділ четвертий, розділ п'ятий, розділ шостий, розділ сьомий, розділ восьмий, розділ дев'ятий, розділ десятий [Див.: 24].

Латинські літери використовують і для творення художніх образів: їх метафоризують та уособлюють, порівн.: «Всі мої настирливі **a), b), c), d)** і-так-далі були марними, щенячо-жалюгідними атаками якраз на цю грубослову вітрину – зазіханнями на велику самозахисну віру людей у те, що смерть – чиясь, а значить і наша власна, – в принципі мусить мати врозумливе для нас пояснення...» [8, с. 111].

Похідні слова від абrevіатур, поданих латиницею, також активно функціонують в українському мовленні, що не можна ігнорувати, наприклад: *VIP*івський – *VIP*. Це ознака «стосовно до *VIP*а» (від англ. – важлива особа). Це літак *VIP*івський, може перебувати в польоті без дозаправки... (1+1 : ТСН, 24.03.05) [13, с. 156]; «Директор Львівської філії *IT-компанії* EPAM SYSTEMS Михайло Лазор в оригінальний спосіб відреагував на те, що його висміяли у соцмережах» («Високий замок», №31 (5287), с. 1). У цьому контексті запис кирилических літер графічно дещо подібний до запису літер латиниці. Проте в наступному реченні цієї ж рубрики зустрічаємо лексему, утворену від абrevіатури *IT*: літера латиниці «I» читається, як «ай», порівн.: «*Айтіншник*» припаркував своє авто на газоні біля торгово-розважального центру *King Cross Leopoldis*» («Високий замок» №31 (5287), с. 1). Простежуємо варіативність написання.

На думку І. Магдиш, «розмови про українську латинку точаться в амплітуді, що одним краєм впадає у панічне заперечення, а другим – у фанатичне насаджування»; «не йдеться про повну і остаточну заміну кирилиці на латинку. Ніхто не буде примушувати дітей вчитися латинського письма у початковій школі, і книги, видані кирилицею, не будуть спалені...» [Див.: 11]. Зауважено, що безпосередня мета проекту – «запровадити паралельне існування і функціонування двох графічних зображень, що вирішило б немало технічних проблем і забезпечило комунікаційне перетікання і взаємовплив української і англійської (німецької, французької, ест.) мов. Цей процес мав би відбуватися поступово, без фанатичних перегинів, як в одну, так і в іншу сторону. Українська латинка мала б стати зручним і необхідним інструментом, при звичаєнні до якого можна було б розпочати з паралельного друку двох абеток у словниках різних типів, або з ознайомчого курсу для старшокласників і студентів» [Див.: 11].

За даними О. Дмитріва, на сьогодні існує близько десяти проектів «української латинки» [Див.: 6]. Не всі схвалюють таку ідею, напр., Р. Чортківський розмірковує про те, що прихильники кирилиці перехід української мови на латинський шрифт зустрінуть аргументами «проти», оскільки «...висунуть тезу, що латинка несе загрозу (...) засмічення української мови; (...) кирилиця є нашим праісторичним письмом і більше відповідає мовним особливостям та менталітетові українців...» [Див.: 19]. І він має рацію.

Найбільш популярним алфавітом з латинською писемністю, що ліг в основу «української латинки», став чеський алфавіт. Основою неофіційного стандарту сучасного правопису української латинки вважають правопис Іречека, укладений 1859 року [Див.: 5].

У 2000 р. побачив світ «Kogotkuј Pravopys» І. Лучука, що створений на основі проекту Іречека, хоч автор нового правопису вніс певні зміни, зокрема замінив *ch* на *x*, а також уживання пом'якшених приголосних без винятків: ховається – *xovajet'sa* (замість *chovajet'sia*). Такою «українською латинкою» користується часопис «*Ď*», порівн.: «*Herbamų nazývavjemo ustaleni za okreslenymų pravýlamų znaky osib, rodyn, mist, krajín, terytorij toščo. V Ukrajiní tradycijni herby ta*

svidomist' estetyčnoji vartosty zobražen často zasypajut' «vykopanoju» arxeolohičnym metodom heral'dykoju. Tomu palimpsestnyčny tendenciji, započatkovani v Halyčyni sovječkoju vladoju, panujuť i nuni, a to zavďaky jix panukrajinišnym adeptam. Proponovana tut symvolika je al'ternatyvoju do vyščezhadanyx heral'dyčnyx praktyk. Ostannim symvolom Halyčyny buv stvorenyj u čas II Svitovoji vijny znak, ščo pojednuvav u sobi dva poperedni halyčki herby. Jdešša pro zolotoho leva miž troma zolotyju koronamy, dvi z kotryx u verxnix kutax ščyta, a treťa – u nižňomu. Zobraženňa leva u herbi Halyčyny je terytorial'no-dynastyčnym znakom, jakyj hovoryť pro «Zemľu Leva», a prysutnist' na levjačij holovi korony vkazuje na te, ščo džerelom herbu buv znak panujučoju dynastiji, u danomu vypadku – Romanovyčevoji hilky Ŕuryki» [10].

Отже, «конкуренцію» латиниці й кирилиці простежуємо в сучасному українському мовному просторі, однак така взаємодія набуває нових форм, зважаючи на актуалізацію прагматичних функцій мови.

Очевидно, в українському писемному мовленні кінця ХХ – початку ХХІ ст. латиниця посідає відповідне місце насамперед для моделювання прагматичних смислів, конотації, репрезентації мовної гри, привертання уваги читачів до інформації, наданої в публіцистичних текстах, що, можливо, пов'язано і з прагненням українців увійти в Євросоюз. Своєрідно використовують насамперед чеський варіант латиниці.

Крім того, очевидно, з тієї ж причини простежуємо факти змішування латиниці й кирилиці, латинізовані вкраплення в тексти, загалом репрезентовані кирилицею.

Лінгвокультура постмодернізму пропагує використання знаків латиниці не лише в публіцистичному, але насамперед у художньому дискурсі [Див.: 1], що, зрештою, простежуємо і в інших функційних стилях української мови.

Важливість системи українських графічних знаків для лінгвосвідомості українців визначається значною кількістю фактів мовотворчості, спроектованих на маніпуляцію буквами чи пунктуаційними знаками, зокрема і з використанням шрифтових можливостей сучасного друку, що дає змогу створювати низку актуальних та оригінальних прагматичних смислів.

А та взаємодія кирилических графічних знаків з латинськими, яку простежуємо сьогодні, пояснюється загальним процесом глобалізації, активною взаємодією слов'янських і неслов'янських народів, їхніх лінгвокультур зокрема. Простежуємо вектор поступу на зближення, що проектується й на графічні системи.

Проблема, порушена в цій науковій розвідці, має перспективу, оскільки необхідно простежити специфіку «проникнення» латиниці у всі функційні стилі української мови для всебічного опису відповідної тенденції, має місце потреба розбудовувати лінгвографію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька О. В. Графічна форма постмодерністського художнього тексту крізь призму графічної лінгвістики / О. В. Білецька // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. – № 60. – С. 17–22.
2. Білецька О. В. Становлення графічної лінгвістики як комплексної науки : аналітичний огляд / О. В. Білецька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць. Випуск ХІХ. – Херсон : ХДУ, 2013. – С. 18–28.
3. Булаховський Л. А. Лінгвографія / Леонід Арсенович Булаховський // Булаховський Л. А. Вибрані праці : в 5 томах : Загальне мовознавство. – Т. 1. / Леонід Арсенович Булаховський. – Київ : Наукова думка. – С. 90.
4. Булаховський Л. А. Соціальні моменти розвитку графіки / Леонід Арсенович Булаховський // Булаховський Л. А. Вибрані праці : в 5 томах : Загальне мовознавство. – Т. 1 / Леонід Арсенович Булаховський. – Київ : Наукова думка. – С. 242.
5. Гей О. Українська латинкова бібліотека [Електронний ресурс] / В. А. Шнирельман. – Режим доступу : <http://latynka.tak.today/ukrajinska-latynkova-biblioteka/>
6. Дмитрів О. Українська латинка: неминучість чи утопія? [Електронний ресурс] / О. Дмитрів. – Режим доступу : <http://vkrajina.com/ua/movni-pytannya/154-ukrajinska-latynka-utopiia-chy-nemynuchist.html/>
7. Донец П. Основы общей теории межкультурной коммуникации : научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики : [монографія] / П. Донец. – Харьков : Основа, 2001. – 386 с.
8. Забужко О. Музей покинутих секретів / О. Забужко. – Київ : Факт, 2010. – 832 с.
9. Космеда Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки : [монографія] / Т. Космеда. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 350 с.
10. Костирко В. Національні символи Галичини [Електронний ресурс] / В. Костирко. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n23texts/kostyrko-lat1.htm>.
11. Магдиш І. Латинки боятися – у світ не ходити [Електронний ресурс] / І. Магдиш. – Режим доступу : <http://latynka.tak.today/latynky-bojatsya-u-svit-ne-xodyty/>
12. Макарук Л. Л. Графічна лінгвістика: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку / Л. Л. Макарук // Іноземна філологія : укр. наук. зб. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : Світ, 2013. – Вип. 125. – С. 16–21.
13. Нелюба А. Словотворчість незалежної України. 1991–2011 : словник / А. Нелюба. – Харків, 2012. – 156 с.
14. Русский язык в условиях языковой и культурной полифонии : Сб. науч. статей / под ред. В. В. Красных. – М. : Издательский центр «Азбуковник», 2011. – 374 с.
15. Ткаченко О. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу) : [монографія] / Орест Ткаченко. – Київ : Грамота, 2006. – 240 с.
16. Успенский Б. Историко-филологические очерки / Борис Успенский. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 176 с.
17. Фіголь Н. Сучасні правописні дискусії / Н. Фіголь // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – Вип. 22. – Київ, 2011. – С. 91–95.
18. Франко І. Етимологія і фонетика в южноруській літературі / І. Франко // Франко І. Збір. творів : у 50 тт. – Київ : Наукова думка, 1976–1986. – Т. 29. – С. 150–170.

19. Чортківський Р. Укрлатинка просто зі смаком [Електронний ресурс] / Р. Чортківський. – Режим доступу : <http://latynka.tak.today/ukrlatynka-prosto-i-zi-smakom/>
20. Шашкевич М. Азбука і абецadlo / М. Шашкевич // Письменники Західної України 30–50-х років XIX ст. – Київ, 1965. – С. 113–120.
21. Штекенброк А. Лингвонационализм. Языковая рефлексия как посредник коллективной самоидентификации в Германии (1617–1945) (выдержки из книги) / А. Штекенброк // От лингвистики к мифу : Лингвистическая культурология в поисках «этнической семантики» : Сборник статей / сост. А. В. Павлова. – СПб. : Антология, 2013. – С. 62–94.
22. Якимчук Л. Абрикоси Донбасу / Л. Якимчук. – Львів, 2015. – С. 74–75.
23. A Cyrillic orthography for the Polish language [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://steen.free.fr/cyrpol>.
24. Казанжи З. Якби я була / З. Казанжи. – Львів : ВСЛ, 2014. – 236 с.

Т. А. Космеда,

Університет імені Адама Мицкевича, г. Познань, Польща

Л. И. Соболев,

Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, г. Харьков, Украина

ГРАФИЧЕСКИЕ СИСТЕМЫ СЛАВЯНСКИХ ЯЗЫКОВ: ВЗАИМОВЛИЯНИЕ И ПРАГМАТИКА

В статье рассматривается проблема, касающаяся развития лингвографии, исследуются вопросы, связанные с функционированием знаков «кириллицы» и «латиницы» в современном языковом пространстве; речь идет об их взаимодействии и взаимовлиянии. Изучаются причины этого процесса, его следствие, языковые тенденции, связанные с ним. Начерчивается проблематика «азбучных» войн, наблюдающихся в течение нескольких столетий. Акцентируется внимание на том, что графические знаки выполняют функцию языкового символа, имеющего большое значение для идеологического, эмоционального и морально-патриотического влияния на носителей языка. Кроме этого, специфическое использование графических знаков актуализирует возможности для моделирования, порождения прагматических смыслов. Это знаки соответствующей лингвокультуры, выражающие «дух» языка, ибо «форма» является оппозитивным коррелятом «содержания». В современном языковом пространстве Украины наблюдаем актуализацию вариантов «украинской латиницы», выбор которой продолжается.

Ключевые слова: «азбучные» войны; графическая система; «дух» языка; кириллица; латиница; лингвография; лингвокультура; языковой символ; «украинская латиница»; прагматический смысл.

T. Kosmeda,

Adam Mitskevych University, Poznań, Poland

L. Sobol,

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

GRAPHIC SYSTEMS OF SLAVIC LANGUAGES: INTERFERENCE AND PRAGMATICS

The article highlights the problem of linguographics. The graphic signs traditionally function as symbols, have an ideological and emotional influence on native speakers, and can model pragmatic meanings. They are known to be the signs of linguo-culture that express the spirit of each language, since the form is the opposite correlate to the content. It is known that the outer form can lead to a considerable difficulty in a cross-cultural communication, which was stated by I. Franko and M. Shashkevych in their works on Ukrainian linguistics at the beginning of the 20th century. In the middle of the 20th century L. Bulakhovsky made an attempt to describe this problem. Modern linguists devote much time and effort to the study of linguographics and the motivation of the expediency of using graphics. Among them are T. Vydajchuk, P. Donets, A. Zahnitko, L. Makaruk, V. Nimchuk, L. Ukrayinets, I. Farion, and L. Chernyukh. However, the terminological vocabulary of linguographics has not been defined and its methodology has not been characterized yet, which is partly represented in this article. The aim of the article is to define the problem connected with the functioning of the graphical signs, and to reveal the vector of the competition between the Cyrillic alphabet and the Roman alphabet, which is popular in the modern linguistic space of the Slavic people. The article investigates the causes of this process and its aftereffect, as well as outlines the problem of the alphabet war, which has lasted for several centuries already. It is stated that different variants of the Ukrainian Latin alphabet are observed in the modern Ukrainian linguistic space. The article proves the importance of the system of Ukrainian graphical signs for the linguistic awareness of the Ukrainians by providing a number of various linguo-forming facts relating to the manipulation of the graphical signs, due to which it is possible to create a number of original meanings.

Keywords: alphabet wars; graphic system; spirit of language; Cyrillic alphabet; Roman alphabet; linguographics; linguoculture; linguistic symbol; Ukrainian Roman alphabet; pragmatic meaning.